

17.2.2022

Sosiaali- ja terveystoimialan yksiköille

VAMMAISPALVELULAIN MUKAISET MÄÄRÄRAHASIDONNAISET TALOUDELLISET TUKITOIMET JA MUUT TARPEELLISET PALVELUT

Voimassa 21.3.2022 – 20.3.2032

Korvaa: Vammaispalvelulain mukaiset määrärahasidonnaiset taloudelliset tukitoimet ja muut tarpeelliset palvelut PYSY143 1.5.2021

Luokka: Ydintoiminnot

Avainsanat: Vammaiset, kuntoutusohjaus, sopeutumisvalmennus, päivittäisistä toiminnoista suoriutumisessa tarvittavat välineet, koneet ja laitteet, ylimääräiset vaatekustannukset, muut tarpeelliset palvelut ja tukitoimet

Sisällys

1.	Vammaispalvelulain mukainen määrittely ja vaikeavammaisuuden arviointi	2
2.	Kuntoutusohjaus (Vammaispalveluasetus VpA 14 §)	2
3.	Sopeutumisvalmennus (VpA 15 §)	3
4.	Päivittäisestä toiminnasta suoriutumisessa tarvittavat välineet, koneet ja laitteet (VpA 17 §)	4
5.	Ylimääräiset vaatekustannukset (VpA 18 §)	8
6.	Ylimääräiset erityisravintokustannukset (VpA 19 §)	8
7.	Muut tarpeelliset palvelut	8

17.2.2022

1. Vammaispalvelulain mukainen määrittely ja vaikeavammaisuuden arviointi

Vammaispalvelulain 2 §:n yleismääritelmän mukaan vammaisella henkilöllä tarkoitetaan henkilöä, jolla vamman tai sairauden johdosta on pitkäaikaisesti erityisiä vaikeuksia suoriutua tavanomaisista elämän toiminnoista.

Vaikeavammaisuutta arvioidaan erikseen suhteessa haettavaan palveluun. Tässä yhteydessä on arvioitava henkilön välttämätön tarve suhteessa haettavaan palveluun. Vammaisuuden ja vaikeavammaisuuden määrittely tapahtuu aina yksilöllisesti.

Tässä ohjeessa käsiteltäviin palveluihin ja tukitoimiin kunnalla ei ole erityistä järjestämisvelvollisuutta, vaan niitä myönnetään toteuttamissuunnitelman ja niille varattujen määrärahojen puitteissa. Määrärahasidonnaisia palveluja myönnettäessä on kuitenkin huomiotava hakijoiden yhdenvertainen kohtelu yksilöhuollon päätöksissä.

Toissijaisuus

Vammaispalvelulain (VpL) 4 §:n mukaan palveluja ja tukitoimia järjestetään toissijaisesti silloin, kun ensisijaiset palvelut ja tukitoimet eivät ole saajalleen riittäviä tai sopivia.

Helsinkiläisyys

Hakijalla tulee olla kotikuntalain mukainen kotikunta Helsingissä.

2. Kuntoutusohjaus (Vammaispalveluasetus VpA 14 §)

Kuntoutusohjauksen tarkoituksena on neuvoa ja opastaa vammaista ja hänen läheisiään löytämään tarkoituksenmukaisia ratkaisuja erilaisissa elämäntilanteissa. Tarkoituksena on myös välittää tietoa erilaisista yhteiskunnan palveluista ja aktivoida vammaista omatoimiseen selviytymiseen.

17.2.2022

Kuntoutusohjaus kuuluu pääasiassa lääkinnälliseen kuntoutukseen. Sosiaali- ja terveystoimialalla kuntoutusohjausta tehdään osana sosiaalityötä. Tämä tarkoittaa esimerkiksi palvelusuunnitelmien tekoa tai eri palveluvaihtoehtoista tiedottamista.

3. Sopeutumisvalmennus (VpA 15 §)

Sopeutumisvalmennuksen tavoitteena on vammaisen toimintakyvyn edistäminen.

Sopeutumisvalmennus voidaan toteuttaa yksilöllisesti tai ryhmäkohtaisesti ja tarvittaessa se voi olla myös toistuvaa. Sopeutumisvalmennusta annetaan vammaisille henkilöille tai hänen lähipiirilleen. Sopeutumisvalmennuksena voidaan myöntää esim. liikkumistaidon ohjausta tai kommunikaatio-opetusta. Sitä ennen on asiakkaan kanssa selvitettävä sopeutumisvalmennuksen tarve, toteuttamistapa ja tarkoituksenmukaisuus riittävän yksilöllisesti.

Sopeutumisvalmennuksena ei tueta loma- tai virkistystoimintaa.

Muu lainsäädäntö

Koska vammaispalvelulaki on toissijaista lainsäädäntöä, selvitetään aina ensin voidaanko sopeutumisvalmennus myöntää jonkun muun lain nojalla. Päätöstä valmisteltaessa on hyvä muistaa, että vaikeavammaisten sopeutumisvalmennuksen rahoitusvastuu on ensisijassa Kansaneläkelaitoksella, terveydenhuollossa sekä vammaisjärjestöjen toteuttamilla Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus STEA:n rahoittamilla kursseilla. Riippumatta sopeutumisvalmennuskurssin rahoittajasta, kurssille osallistuvien henkilöiden välttämättömät, kohtuulliset matkakulut ja mahdolliset ansionmenetyskorvaukset maksaa yleensä Kansaneläkelaitos kuntoutuslainsäädännön puitteissa.

Opettajille maksettavat korvaukset

Valmennuksessa tarvittava opetusmateriaali sekä valmennettavan ja opettajan matkat kuuluvat korvattaviin menoihin. Liikkumistaidonohjaajien tuntipalkkioiden perusteena käytetään voimassaolevaa ohjetta. Korvattavaksi tulee siten tuntikorvaus, kotikäyntilisä/ohjauskerta tuntikorvauksesta 50 % sekä opastusajalta

17.2.2022

oman auton käytöstä kunnallisen yleisen virkaehtosopimuksen mukainen kilometrikorvaus. Korvattavaksi tulevat siten opastuspaikalta toiseen siirtymiset ja matkat kotoa asiakkaan luokse.

Muille kuin vammaiselle henkilölle annettava sopeutumisvalmennus

Sopeutumisvalmennusta voidaan antaa myös vanhemmille, sisaruksille, isovanhemmille sekä avio- ja avopuolisoille. Kuntoutusohjaus ja sopeutumisvalmennus ovat maksuttomia myös edellä mainituille henkilöille mahdollista matkakulujen omavastuuta lukuun ottamatta. VpL:n mukaista sopeutumisvalmennusta ei korvata esim. pelkästään päiväkodin henkilöstölle.

4. Päivittäisestä toiminnasta suoriutumisessa tarvittavat välineet, koneet ja laitteet (VpA 17 §)

Muiden kuin lääkinnällisen kuntoutuksen piiriin kuuluvien välineiden, koneiden ja laitteiden hankkimisesta aiheutuvia kustannuksia korvataan sellaiselle vammaiselle henkilölle, joka tarvitsee niitä vammansa tai sairautensa johdosta välttämättä liikkumisessa, viestinnässä, henkilökohtaisessa suoriutumisessa kotona tai vapaa-ajan toiminnoissa. Lähtökohtana tulee olla riittävän yksilöllinen selvitys asiakkaan itsenäisestä suoriutumisesta ja vamman vaikutuksesta jokapäiväiseen elämään. Päätöstä tehtäessä on mietittävä, mikä on vammasta johtuva tarve ja onko muita tapoja hoitaa asia ottaen huomioon vammaisen henkilön ja perheen elämäntilanne.

Korvauksen määrä on puolet mainittujen välineiden, koneiden ja laitteiden hankkimisesta vammaiselle henkilölle aiheutuvista tarpeen mukaisista kohtuullisista kustannuksista. Vamman vaatimat välttämättömät muutostyöt välineen vakiomalliin tai vamman edellyttämät lisälaitteet korvataan määrärahojen puitteissa sen sijaan kokonaan.

Vammaispalvelulain mukaiset liikkumisvälineet

Vammaispalvelulain mukaisten liikkumisvälineiden korvaaminen kohdennetaan vaikeavammaisille työssäkäyville, vaikeavammaisille opiskelijoille tai vaikeavammaisten lasten päivittäisiin kuljetuksiin.

Liikkumisvälineenä voidaan korvata esim henkilöauto tai pakettiauto.

17.2.2022

Liikkumisvälineiden korvaamisessa selvitetään miten väline helpottaa vaikeavammaisen henkilön omatoimista liikkumista ja missä määrin väline hakijan sairauden tai vamman vuoksi on tarpeellinen ja välttämätön. Hakijalla tulee olla riittävät taloudelliset edellytykset ko. välineen ylläpitoon ja hankintaan. Hakijan tulee antaa kirjallinen selvitys loppurahoituksesta.

Edellytyksenä liikkumisvälineiden hankinnasta aiheutuvien kustannusten korvaamiselle vammaispalvelulain perusteella on, että liikkumisvälineen tarve aiheutuu vammasta tai sairaudesta, ja että tämä tarve on päivittäistä tai lähes päivittäistä.

Auton hankintakustannuksia korvattaessa maksetaan puolet auton hankkimisesta aiheutuneista kohtuullisista todellisista kustannuksista (sisältäen toimituskulut), kuitenkin enintään 6 000 euroa. Korvauksen saamisen edellytyksenä ovat hakijan vaikeavammaisuus, säännöllinen kuljetustarve, säännöllinen apuvälineiden käyttö sekä muut vammaan, sairauteen tai sosiaaliseen elämään liittyvät perustelut oman auton tarpeesta. Autoavustuksen myöntäminen otetaan huomioon kuljetuspalvelun määrää arvioitaessa.

Kustannuksia laskettaessa otetaan huomioon kohtuuhintaisen tarkoitukseen sopivan auton hankintahinta, johon kuuluu varsinainen auton hinta, automaattivaihteisto ja ohjaustehostin. Kohtuuhinta määritellään aina asiakaskohtaisesti, ottaen huomioon vamman tai sairauden edellyttämä tarve. Auton kohtuuhinta riippuu aina asiakkaan kokonaistilanteesta, esim. mukana kuljetettavien apuvälineiden koosta ja määrästä tai perheen koosta. Mikäli asiakas ostaa kohtuuhintaa kalliimman auton, jota ei vammansa vuoksi tarvitse, maksaa hän hinnan erotuksen itse. Kunnan on osoitettava hakijalle mistä seikoista ja olosuhteista hänen tulee antaa selvitystä.

Auton vaihtoa voidaan pitää perusteltuna, mikäli hakijan vammasta / sairaudesta johtuva tarve on oleellisesti muuttunut tai auto on jostain syystä käyttökelvoton.

Tällöin vaaditaan selvitys ajetuista kilometreistä. Tarvittaessa vammaispalvelun sosiaalityöntekijä pyytää asiakkaalta kuntoisuusarvion esim. vakuutusyhtiöltä tai autoliikkeeltä.

17.2.2022

Korvattavia kustannuksia laskettaessa vähennetään kohtuuhintaisen auton hinnasta autoveron palautus, vakuutuskorvaukset (esim. rikkoutuneesta tai kolariautosta), vanhasta autosta saatu myyntihinta tai hyvitys ja mahdolliset alennukset sekä muut mahdolliset avustukset. Kunnan korvausta määriteltäessä voidaan ottaa huomioon myös käytössä olleen vanhan auton arvioitu hinta vaikka autoa ei olisikaan myyty vaihdon yhteydessä.

Vammaisen henkilön tulee pystyä näyttämään hakemuksessaan edellytykset ja perusteet auton vaihtoon. Riittävä peruste ei ole se, että auton vaihtoa esim. 3–5 vuoden välein on pidettävä taloudellisen käytön kannalta järkevänä ja perusteltuna.

Lisälaitteiden myöntämisessä sovelletaan samoja kriteereitä kuin edellä luetellun auton hankintatuen kohdalla. Vamman vaatimista välttämättömistä auton lisälaitteista korvataan pääsääntöisesti korkeintaan

2 000 euroa, elleivät ne ole autossa jo vakiovarusteina. Vakiovaruste on auton hintaan sisältyvä varuste, joka parantaa auton ominaisuuksia ja ajettavuutta. Lisälaitteiden korvaamisen perusteina ovat hakijan vammaisuus, säännöllinen kuljetustarve, säännöllinen apuvälineiden käyttö sekä muut vammaan, sairauteen tai sosiaaliseen elämään liittyvät perustelut. Auton varustetasosta on vaadittava kaikissa tapauksissa tekninen erittely. Automaattivaihteiston hinnasta vähennetään ensin siihen kohdistuva autoveron osuus. Myös lisäasennustoista on esitettävä eritelty tarjous.

Talvirenkaita, lohkolämmitintä tai muita auton tavanomaisia lisävarusteita sekä auton huoltokustannuksia ei korvata. Apuvälineet, kuten esim. sähkötoimiset kääntöistuimet, voidaan myös myöntää asiakkaan käyttöön, jolloin apuvälineen omistusoikeus säilyy kaupungilla.

Mikäli vammaisen henkilö on hankkinut vammansa tai sairautensa edellyttämän tarpeenmukaisen auton, johon välttämättömät lisälaitteet tai muutostyöt voidaan kohtuullisin kustannuksin tehdä, on kunnan korvattava nämä lisälaitteista tai muutostöistä aiheutuneet kustannukset täysimääräisesti.

Korvausta auton hankintakustannuksista myönnetään yksilöllisen tarpeen mukaisesti. Hakijan tulee antaa kirjallinen selvitys

17.2.2022

loppurahoituksesta. Päätöksenteossa tulee ottaa huomioon hakijan aikaisemmat päätökset sekä mahdollisuus saada avustusta tai korvausta ensisijaisen lainsäädännön kautta esim. vakuutusyhtiöltä. Korvauspäätökset tulee siten tehdä aina yksilöllisesti. Esim. vahinkotapauksissa on huomattava Vpl 15 §:n mukainen kunnan oikeus periä vakuutuslaitoksen myöntämä korvaus itselleen.

Kodinkoneet

Kodinkoneisiin myönnettävän korvauksen tarkoituksena on tukea ja edistää vaikeavammaisen henkilön omatoimista selviytymistä kotona.

Kodinkoneen tarpeen tulee johtua vammasta tai sairaudesta, joka aiheuttaa toimintarajoituksia. Edellytyksenä tuen myöntämiselle on, että hakija ei ilman ko. laitetta pysty itsenäisesti suoriutumaan kodinhoidosta, tai kodinkoneen puute aiheuttaa vamman tai haittojen pahenemista. Lisäksi kunnallisen kotihoidon määrä ja palvelut sekä esimerkiksi päätös henkilökohtaisesta avusta otetaan huomioon tarvetta arvioitaessa.

Taloudellista tukea kodinkoneisiin myönnetään ainoastaan kohtuullisiin kustannuksiin. Korvaamisessa noudatetaan pääsääntöisesti sosiaali- ja terveystoimialan hyväksymiä toimeentulotuen sopimushintoja. Asiakkaan on toimitettava kodinkoneesta kustannusarvio. Tarvittaessa pyydetään toimintaterapeutin arvio laitteen tarpeellisuudesta ja välttämättömistä ominaisuuksista.

Harrastusvälineet

Harrastusvälineiden myöntäminen kohdennetaan ensisijaisesti vaikeavammaisille henkilöille. Harrastusvälineiden hankkimisesta aiheutuneita kustannuksia haettaessa on ensisijaisesti tarkasteltava, onko hakija oikeutettu saamaan apuvälineen lääkinnällisen kuntoutuksen kautta.

Oikeus tähän todetaan lääkinnällisin perustein, ja tavoitteena on vähentää puuttuvan toimintakyvyn aiheuttamia esteitä arkielämässä. Vapaa-ajalla harrastaminen ja osallistuminen erilaisiin asioihin tukee myös osaltaan kuntoutumista.

Jos kriteerit eivät lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineeseen täyty, niin hakijalla on mahdollisuus hakea korvausta välineeseen

17.2.2022

vammaispalvelulain kautta. Hakijalla on myös mahdollisuus saada välttämättömät muutostyöt tarvitsemaansa välineeseen.

Päätöstä harkittaessa arvioidaan välineen tarpeellisuutta hakijalle ja korvataan kohtuullisista kustannuksista puolet. Kuitenkin korkeintaan 250 euroa.

5. Ylimääräiset vaatetuskustannukset (VpA 18 §)

Vaikeavammaiselle henkilölle korvataan hänen vammansa tai sairautensa edellyttämän tarpeen mukaisesti kokonaan tai osittain ylimääräiset vaatetuskustannukset, jotka johtuvat vaatteiden tavanomaista suuremmasta kulumisesta, tai siitä että henkilö ei vammansa vuoksi voi käyttää valmiina ostettavia vaatteita, tai jalkineita ja jos esim. tarvittavien jalkineiden pitää olla eri paria. Koska yksilölliset erot ovat huomattavat, tulee asia ratkaista aina tapauskohtaisesti. Ylimääräiset vaatetuskustannukset pitää selvittää asiakkaan ja sosiaalityöntekijän yhteistyönä asiakkaan laatiman kustannuslaskelman ja muiden selvitysten perusteella.

Vammaispalvelulain nojalla kunta on velvollinen korvaamaan vain tavanomaisen vaatetuksen ja erityisvaatetuksen välisen erotuksen. Lääkinnällisenä kuntoutuksena korvataan esimerkiksi ortopediset jalkineet terveydenhuollosta. Vammaispalvelulaki on tässä toissijainen laki.

6. Ylimääräiset erityisravintokustannukset (VpA 19 §)

Vammaisille henkilöille korvataan yksilöllisen harkinnan perusteella vammasta aiheutuvat ylimääräiset kustannukset, jotka aiheutuvat erityisravinnosta tai erityisravintovalmisteista. Korvauksen myöntämisen edellytyksenä on erityisravinnon tai erityisravintovalmisteiden pitkäaikainen tai säännöllinen käyttö, joka aiheuttaa sellaisia ylimääräisiä kustannuksia, joita ei korvata vammaispalvelulakiin nähden ensisijaisen lainsäädännön (Kelan vammaistuki) perusteella.

Asiakkaiden välisistä yksilöllisistä eroista johtuen asia tulee aina ratkaista tapauskohtaisesti. Ylimääräiset erityisravintokustannukset tulee selvittää asiakkaan ja sosiaalityöntekijän yhteistyönä asiakkaan laatiman kustannuslaskelman ja muiden selvitysten perusteella.

17.2.2022

7. Muut tarpeelliset palvelut

Vaikeavammaiselle henkilölle, hänen lähiomaiselleen, tai muulle hänestä huolehtivalle henkilölle voidaan yksittäistapauksissa antaa muita, lain toteuttamiseksi tarpeellisia palveluja ja tukitoimia. Kyse on tällöin yleensä yksittäistapauksessa annettavasta kertaluonteisesta palvelusta tai tukitoimesta. Ko. palveluja ja tukitoimia tuleekin antaa harkiten, perustellusta syystä.

Postiosoite

PL 6000
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
sosiaalijaterveys@hel.fi

Kayntiosoite

Toinen Linja 4 A
Helsinki 53
<http://www.hel.fi/sote>

Puhelin

+358 9 310 5015

Faksi

+358 9 310 42504

17.2.2022

Lisätietoja:

Toiminnansuunnittelija

Sosiaalityön johtamiseen liittyvät kysymykset: sosiaalityön
päällikkö

Vammaistyön johtamiseen liittyvät kysymykset: Vammaistyön johtaja

sosiaali- ja terveystoimialan
toimialajohtaja

perhe- ja sosiaalipalvelujen
johtaja

Postiosoite

PL 6000
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
sosiaalijaterveys@hel.fi

Kayntiosoite

Toinen Linja 4 A
Helsinki 53
<http://www.hel.fi/sote>

Puhelin

+358 9 310 5015

Faksi

+358 9 310 42504